

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ” бр. 58/00, 44/02 и 82/08) и член 25 од Законот за основно образование („Сл. весник на РМ” бр. 103/08), министерот за образование и наука донесе наставна програма по предметот *српски јазик* за VII одделение на основното осумгодишно образование, односно за VIII одделение за деветгодишното основно образование.

**НАСТАВНА
ПРОГРАМА**

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

СРПСКИ ЈАЗИК

Скопје, ноември 2008

ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

ЗАБЕЛЕШКА:

Согласно динамиката за воведување на деветгодишното основно воспитание и образование наставната програма за учениците во VII одделение на осумгодишното основно училиште од учебната 2009/10 година е еквивалентна на наставната програма за VIII одделение на деветгодишното основно училиште.

1. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ЗА VII ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да ги знае основните факти поврзани со прашањата кои се однесуваат на развојот на српските народни говори и да ги знае основните информации за денешната состојба;
- да ги демонстрира знаењата за акцентот и да ги применува основните правила на дистрибуцијата на акцентите во стандардниот српски јазик;
- да ги разликува и правилно да ги употребува глаголските форми (прости и сложени);
- да разликува лични и нелични глаголски форми;
- да се оспособи да ги разликува и правилно да ги употребува неменливите зборови (прилози, предлози, сврзници);
- да ги разликува независнословените реченици во рамките на сложената реченица;
- да прави разлика во лексичкото значење на зборовите според нивното потекло;
- правилно да ги пишува заемките и да го употребува генитивниот знак при пишувањето;
- да се оспособи да ги разликува и да ги толкува социјалните песни и елегијата;
- да ги знае специфичностите на лирско-епските творби;
- да ги препознава и да ги применува стилските фигури: рефрен, градација, апострофа и хипербола;
- да умее да интерпретира роман;
- да ги знае особеностите на литературно-научните видови;
- да ги препознава надворешните белези на драмски текст;
- да прави разлика меѓу современа драма и другите видови драми;
- да умее да раскажува, опишува и да прераскажува јазично коректно и стилски збогатено;
- да знае да прави записник;
- да ги знае основите на филмската техника и да прави разлика помеѓу говорот на филмскиот и театарскиот актер.

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ЈАЗИК (50 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги знае основните факти поврзани со прашањата кои се однесуваат на развојот на српските народни говори и да ги знае основните информации за денешната состојба; 	<ul style="list-style-type: none"> - Основните поими од областа на српската дијалектологија 	<ul style="list-style-type: none"> - дијалектни диференцијации; - српски народни говори; - штокавски дијалект: екавски, (и)јекавски и икавски изговор; 	<ul style="list-style-type: none"> - Читање на текстови од денешните српски народни говори и укажување на нивните најкарактеристични особини. Споредба со литературниот јазик. - Анализа на распространувањето на одделните говорни типови.
	Фонетика		
<ul style="list-style-type: none"> - да ги демонстрира знаењата за акцентот; - да ги применува основните правила на дистрибуцијата на акцентите во стандардниот српски јазик; - да знае што е акцентска целост и да знае да ги определи зборовите кои немаат свој акцент и кои заедно се изговараат со зборовите кои доаѓаат пред или по нив; 	<ul style="list-style-type: none"> - Карактеристики на четвороакцентскиот систем на српскиот стандарден јазик - Акцентски целости 	<ul style="list-style-type: none"> - акцент; - акцентски целости; - проклитики; - енклитики; 	<ul style="list-style-type: none"> - Вежби со соодветно избрани текстови од српски автори. - Слушање на од радио и ТВ емисии. - Говорни вежби.
	Морфологија		
<ul style="list-style-type: none"> - да ги препознава и правилно да ги употребува граматичките категории кај глаголите; 	<ul style="list-style-type: none"> - Глаголи (повторување) - Прости и сложени глаголски форми 	<ul style="list-style-type: none"> - глагол; - глаголски форми: градба и функција; 	<ul style="list-style-type: none"> - Вежби за препознавање на граматичките категории кај глаголите и на простите и

<p>- да ги разликува простите и сложените глаголски форми; - да знае да ги образува глаголските форми: аорист, императив; футур II, потенцијал; трпна глаголска придавка, глаголски прилог - да го сфаќа нивното значење и правилно да ги употребува во соодветен контекст; - да разликува лични и нелични глаголски форми;</p>	<p>(презент; перфект, футур – повторување) - Градбата и основната функција на глаголските форми: аорист, императив; футур II, потенцијал; трпна глаголска придавка, глаголски прилог</p>	<p>- аорист; - императив; - футур II; - потенцијал; - трпна глаголска придавка; - глаголски прилог; - лични (финитни) глаголски форми; - нелични (инфинитни) глаголски форми;</p>	<p>сложените глаголски форми. - Вежби за препознавање на посочените глаголски форми, за утврдување на знаењата за нив и за укажување на определени специфичности (стилските белези на аористот, замената на футурот II со презент и обратно, разликување на глаголските времиња од начините итн.). - Примери за препознавање лични и нелични глаголски форми.</p>
<p>- да ги разликува менливите од неменливите зборови; - да ги препознава и да ги разликува прилозите (за: време, место, начин и количество); - да ги употребува правилно прилозите; - да ги разликува прилозите од придавките од среден род со кои можат да имаат иста форма;</p>	<p>- Прилози - Прилози за: време, место, начин и количество</p>	<p>- прилози за: време, место, начин и количество;</p>	<p>- Вежби со избор од соодветни текстови каде што се употребени прилози. - Составување реченици во кои се употребени прилози и придавки од среден род за да се направи разлика (на пр.: <i>Лејо дејше йише лејо</i> и сл.)</p>
<p>- да ги разликува и да ги препознава предлозите; - да знае правилно да ги употреби предлозите;</p>	<p>- Предлози</p>	<p>- предлози;</p>	<p>- Вежби за правилна употреба на предлозите. - Самостоен избор на ученикот/ученичката на текст во кој се употребени предлози.</p>
<p>-да добие претстава за сврзниците како немеливи зборови;</p>	<p>- Сврзници</p>	<p>- сврзници;</p>	<p>- Вежби од соодветен избор на текстови каде што учениците ќе ги препознаваат сврзниците.</p>

			- Самостојна употреба на примери во рамките на кои се јавуваат сврзниците како врска меѓу одделни зборови и меѓу реченици.
	Синтакса		
- да ги разликува директниот и индиректниот предмет; - да умее да воспоставува врска на предметот со другите главни членови на реченицата (да ги усогласува според граматичките категории);	- Реченични членови - Директен предмет - Индиректен предмет	- предмет; - директен предмет; - индиректен предмет;	- Вежби со примери од текстови од различни функционални стилови за препознавање на предметот во речениците, со определување за какви вид предмет станува збор. - Самостојно составување реченици каде што ќе се употреби директен и индиректен предмет.
- да ги препознава и разликува реченичните членови атрибутот (повторување) и апозицијата;	- Реченични членови - Атрибут (повторување) - Апозиција	- апозиција;	- Вежби со примери каде што се употребени атрибутот и апозицијата. - Самостојно составување примери на реченици каде што е употребена апозицијата.
- да ја препознава структурата на сложената реченица; - да ги разликува независнослужените од зависнослужените реченици; - да составува сложени реченици со поврзување дел-реченици; - да ги разликува независнослужените реченици (составни, спротивни, разделни, исклучни и заклучни);	- Сложена реченица - Структура на сложената реченица - Поделба на сложената реченица (независнослужени и зависнослужени реченици) - Независнослужени реченици	- сложена реченица; - независнослужена реченица;	- Вежби за оформување независнослужени реченици од две или од повеќе прости реченици.
	Речник И стил		
- да прави разлика во лексичкото	- Речнички состав на	- домашна лексика;	- Вежби со примери од соодветно

<p>значење на зборовите според нивното потекло;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да прави разлика и да ја препознава домашната и странската лексика; - да ги препознава дијалектизмите, интернационализмите, турцизмите и сл.; 	<p>српскиот јазик според потеклото на зборовите</p> <ul style="list-style-type: none"> - Домашна лексика - Странска лексика 	<ul style="list-style-type: none"> - дијалектизми; - странска лексика; - интернационализми; - турцизми; - заемки; 	<p>одбрани текстови каде што се употребени дијалектизмите, интернационализмите, турцизмите и сл.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Толкување на дијалектизмите, интернационализмите, турцизмите и сл. од избрани текстови.
	Правопис		
<ul style="list-style-type: none"> - да ги повторува и да ги применува содржините од областа на правописот од претходните одделенија; – правилно ги пишува заемките; – ги користи туѓите зборови таму каде што е тоа неопходно и оправдано; – го употребува генитивниот знак при пишувањето. 	<ul style="list-style-type: none"> - Повторување на претходните знаења - Пишување и употреба на заемките - Генитивен знак 	<ul style="list-style-type: none"> - правопис; - генитивен знак. 	<ul style="list-style-type: none"> - Проверување, повторување и вежбање на содржините од претходните одделенија со посебен осврт на проблемите предизвикани од интерференцијата со јазикот на средината, карактеристична за билингвалните говорители. - Вежби за правилна употреба и пишување на заемките. - Вежби за правилна употреба на генитивниот знак.

Програмско подрачје: Литература и лектира (50 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
	1. Поезија		
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги препознава карактеристиките на социјалните песни и елегиите; - да ги интерпретира видовите лирски песни; - да се оспособи за правење избор од лирските видови (од српската народна и авторска литература); 	<ul style="list-style-type: none"> - Лирски видови: а) социјални песни б) елегија 	<ul style="list-style-type: none"> - социјални песни; - елегија; 	<ul style="list-style-type: none"> - Избор од социјални песни и од елегии (од српската народна и авторска поезија). - Интерпретативно читање и рецитирање лирски песни. - Слушање и гледање аудио и видео записи.
<ul style="list-style-type: none"> - да ги знае специфичностите на лирско-епските творби во стих; - да ги разликува баладата и романсата според основниот мотив; - да ги интерпретира баладите и романсите; 	<ul style="list-style-type: none"> - Лирско-епски творби во стих: а) балада б) романса 	<ul style="list-style-type: none"> - балада; - романса; 	<ul style="list-style-type: none"> - Избор од балади и романси од народната и авторската поезија. - Вежби за интерпретативно читање на овој вид творби. - Слушање и гледање аудио и видео записи.
<ul style="list-style-type: none"> - да ги препознава стилските фигури како карактеристика на уметничкиот текст; - да се оспособи за пронаоѓање на овие стилски фигури (во творби од српската народна и авторска литература); 	<ul style="list-style-type: none"> - Стилски фигури: рефрен, градација, апострофа и хипербола 	<ul style="list-style-type: none"> - рефрен; - градација; - апострофа; - хипербола; 	<ul style="list-style-type: none"> - Вежби за препознавање на стилските фигури во соодветни текстови од српската литература. - Вежби за интерпретативно читање и рецитирање на соодветни литературни текстови со акцент на стилските фигури.

	2. Проза		
<ul style="list-style-type: none"> - да ги препознава основните карактеристики на романот; - да интерпретира делови од роман; - да споредува расказ и роман според нивните белези; 	<ul style="list-style-type: none"> - Голема епска творба во проза: роман 	<ul style="list-style-type: none"> - роман; 	<ul style="list-style-type: none"> - Наставна интерпретација на роман. - Проблемски метод. Вежби за споредување на расказ и роман.
<ul style="list-style-type: none"> - да ги знае особеностите на дневникот како научно-литературен вид; - да се поттикне да пишува дневник; 	<ul style="list-style-type: none"> - Литературно-научен вид: дневник 	<ul style="list-style-type: none"> - дневник; 	<ul style="list-style-type: none"> - Соодветни извадоци од дневник. - Вежби за пишување дневник.
<ul style="list-style-type: none"> - да ги препознава надворешните белези на драмскиот текст; - да ги применува надворешните белези на драмскиот текст при интерпретацијата; 	<ul style="list-style-type: none"> - Надворешни белези на драмски текст: афиш, дидаскалии, пролог, епилог, дијалог-монолог, исказ на лик 	<ul style="list-style-type: none"> - надворешни белези на драмски текст; 	<ul style="list-style-type: none"> - Извадоци од соодветни драмски текстови. - Вежби за препознавање и разликување на: афиш, дидаскалии, пролог, епилог, дијалог-монолог, исказ на лик.
<ul style="list-style-type: none"> - да ги препознава белезите на современата драма; - да ги споредува основните драмски видови (комедија, трагедија и современа драма); 	<ul style="list-style-type: none"> - Видови драми: современа драма 	<ul style="list-style-type: none"> - современа драма; 	<ul style="list-style-type: none"> - Извадоци од видовите драми. - Вежби за споредба на основните драмски видови. - Вежби за драмско читање и драмска изведба (во услови на училницата).

	3. Лектира		
<ul style="list-style-type: none"> - да знае да прераскажува (усно и писмено) фабула и делови од прочитано литературно дело; - да определува мотив, тема, идеја, описи во текстот; - да ги определува видот на творбата, нараторот и ликовите; - да се оспособи за толкување на ликовите (надворешните и внатрешните карактеристики на ликовите и нивните постапки). 	<ul style="list-style-type: none"> - Лектира - Наслови од српската, македонската и светската литература 	<ul style="list-style-type: none"> - интегрално читање на литературно дело (дома). 	<ul style="list-style-type: none"> - Вежби за читање одделни творби за лектира, по однапред даден план од наставникот. - Вежби за прераскажување на фабула или делови од творбата. Метод на разговор, коментар, дебата во врска со ставовите на учениците во однос на ликовите и одделни литературни проблеми.

Програмско подрачје: Изразување и творење (34 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ја употребува стандардната јазична норма во писменото и усно изразување; - да раскажува настани или литературен текст со употреба на изразни средства; - да умее да издвои и да претстави најважни делови од некој настан; - да раскажува хронолошки и ретроспективно; - да умее да продолжи текст по даден почеток; - да умее да смисли почеток на текст според даден крај; - да опишува детално патувања, настани, ликови и друго што ја поттикнува креативноста на ученикот; - да умее да даде личен став за гледана емисија, за филм, за претстава, за новинарски напис и сл.; 	<p align="center">Писмено и усмено</p> <ul style="list-style-type: none"> - Раскажување - Прераскажување - Опишување 	<ul style="list-style-type: none"> - раскажување; - прераскажување; - опишување; 	<ul style="list-style-type: none"> - Вежби за раскажување настани и доживувања. - Раскажување по хронолошки ред и со ретроспекција. - Раскажување настани каде што ученикот се поистоветува со некој од ликовите од различни уметнички извори (книга, филм, ТВ емисија и сл.) - Прераскажување по даден план, по даден почеток или крај, со измени на глаголското време, според заеднички план, со измена на ликовите. - Прераскажување и коментирање радио и ТВ емисии, филмови, театарски претстави, книги, написи во печатени медиуми, патувања и сл.. - Вежби за опишување предмети, појави, места, пејзажи, места, портретирање ликови.

<p>- да употребува соодветен јазичен израз и форма при пишувањето текст и при настап со говор.</p>	<p>- Записник - Говор</p>	<p>- записник; - говор.</p>	<p>- Вежби за водење записник (На пример, од одделенски час, од родителски состанок, од состанок на Училишна заедница, од секција и сл.). - Вежби за составување говор и настап со него. (На пример: обраќање по некој повод (празник, свеченост, некој повод во училиштето), обраќање за некој проблем и сл.</p>
	<p>- Три писмени работи (една во прво и две во второ полугодие)</p>	<p>Писмени работи</p>	

Програмско подрачје: Медиумска култура (10 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го знае начинот (текот) на создавањето предуслови за снимање филм; - да создае дека филмската идеја е првичното нешто кое авторот го носи во себе; - да прави разлика меѓу синопсис (фабулата на филмот) и сценарио (книга на снимањето); 	<ul style="list-style-type: none"> - Од филмска идеја до сценарио (книга за снимање филм) 	<ul style="list-style-type: none"> - филмска идеја; - синопсис; - сценарио; 	<ul style="list-style-type: none"> - Прирачници за филмот во наставата. - Интернет. - Соодветни текстови (извадоци) од синопсис и сценарио. - Вежби за самостојно истакнување на филмската идеја и нејзино преточување во синопсис и сценарио.
<ul style="list-style-type: none"> - да препознава секвенца, кадар и ракурс (агол) на снимање; - да создае како се врши монтажа на снимени материјали; 	<ul style="list-style-type: none"> - Монтажа на филм (спојување на снимени материјали) 	<ul style="list-style-type: none"> - секвенца; - кадар; - ракурс; 	<ul style="list-style-type: none"> - Прирачници за филмот во наставата. - Интернет. - Отворен час со поканет монтажер, снимател. - Вежби за согледување на разликата меѓу секвенцата, кадарот и ракурсот.

<ul style="list-style-type: none"> - да знае дека говорот на артистот може да биде: дијалог, монолог, спикерски текст и коментар; - да ги согледа разликите во видовите говор во филмот; - да прави разлика меѓу глумата на филмскиот и театарскиот артист; - да разликува главни и споредни артисти, каскадери, акробати. 	<ul style="list-style-type: none"> - Видови говор во филмот - Главни и споредни артисти 	<ul style="list-style-type: none"> - говорот и глумата во играниот филм. 	<ul style="list-style-type: none"> - Прирачници за филмот во наставата. - Интернет. - Заедничко следење на филм. Водење белешки за говорот застапен во филмот (дијалог, монолог, коментар, спикерски текст). - Следење театарска претстава и дискусии за говорот. - Вежби за учување на говорот и гестикулациите на артист во филм и во театар. - Определеување главни и споредни артисти, каскадери и сл.
--	---	---	--

3. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставната програма по предметот **Српски јазик** е конципирана според барањата на современите методи за стекнување знаења и способности на учениците, па така неопходно е пред сè да се примени принципот на корелација и интеграција во самата наставна програма меѓу сите програмски подрачја, а особено меѓу програмските подрачја **Јазик** и **Литература**, што значи врз примери од литературни текстови да се применуваат и да се проверуваат здобиените знаења од јазик, правопис и правоговор. Исто така, во интегрираното планирање на предметното подрачје **Јазик** треба да се вклучат и содржини од странскиот јазик што го изучуваат учениците, при усвојувањето поими од граматиките на странските јазици. Според барањата на интегрираната настава се препорачува поврзување и интегрирање на содржините од **Литература** и **Медиумска култура**, каде што книжевните текстови и ликовите при анализата може да се споредуваат на пример, со сценариото за филм што е направено според истата книга и др. Наставниот предмет **Српски јазик** може да се поврзе и со други наставни предмети и тоа: со предметите *географија* и *историја* (кога се запознаваат учениците со српските дијалекти); со *ликовното образование* (со ликовно претставување на ликови, настани и пејзажи од интерпретираните литературни текстови); со *музичкото образование* (преку содржините што се поврзани со римата и фигурите на јазикот).

Во севкупното планирање на содржините на наставниот предмет Српски јазик треба да се вклучат и планирања кои се поврзани со вреднување на постигнатите резултати на учениците за време на реализацијата на наставната програма и на крајот од определени образовни периоди. Тоа подразбира дека вреднувањето треба да е дел од дневните, тематските и од глобалните планирања на наставниот процес.

Планирањето на наставата по српски јазик и литература треба да биде во координација со Наставниот план и програмата за овој предмет и да ги опфаќа програмските содржини на сите воспитно-образовни подрачја (Јазик, Читање, Литература и Лектира, Изразување и творење и Медиумска култура). При одредувањето на бројот на часовите за предметното подрачје треба да се имаат предвид и специфичностите на условите за изведување на оваа настава во училиштето каде што работи

наставникот. Во планирањето на наставната програма треба да се води сметка за различното тежинско ниво на програмските содржини во рамките на програмата што се извлекува од поставеноста на целите, што треба да е основа на планирањето во наставниот процес. При планирањето на наставните содржини, наставникот исто така треба да води сметка за потребното време (број на часови) што е неопходно за да се реализираат истите, а со цел да се постигнат поставените цели, притоа внимавајќи на целокупниот фонд на часови предвидени за наставниот предмет.

Препораки за користење на годишниот фонд на часови – 144 часа годишно, 4 часа неделно.

По наставни подрачја се предлага: Јазик – 50 часа; Литература и лектира – 50 часа; Изразување и творење – 34 часа; Медиумска култура – 10 часа.

Наставни средства:

- учебник избран на ниво на училиштето за соодветниот предмет, одобрен од страна на Министерот;
- енциклопедии, речници, правопис, граматика и сл;
- списанија – традиционално потврдени и одобрени списанија за деца и млади;
- аудитивни, визуелни и аудио-визуелни средства – ЦД, литературни текстови, звучни записи;
- интернет, образовни софтвери;
- други извори на знаења здобиени од непосредната околина: споменици на културата, музеи, домови на културата, библиотеки, кина, театри, национални паркови итн.

4. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

ДИЈАГНОСТИЧКО ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

На почетокот од учебната година наставникот врши дијагностичко проверување и оценување, со цел да го провери и да го осознае нивото на постигнатите знаења и способности на учениците од претходното одделение. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти, како што се: дијагностички тестови, со анкетни листови, со усмени прашања подготвени од наставникот, со пишување куси состави.

Добиените резултати се слика на ученичките предзнаења во најширока смисла на зборот и претставуваат основа за планирањата за реализацијата на наставната програма и процесот на оценување во текот на наставната година.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Во текот на наставата по српски јазик и литература во VIII одделение се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање на објективни описи како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период. Формативното следење на постигањата на учениците наставникот може да ги реализира со користење на повеќе методи за оценување:

- Разговори наставник – ученик.
- Усни презентации.
- Писмени вежби и писмени работи
- Тестови.
- Домашни работи.

- Портфолио – собирање показатели за постигањата на секој ученик посебно (ученички творби, искази, изработки и сл.) Портфолиото треба во текот на целата година да им е достапно на родителите за да можата да придонесат во квалитетната реализација на наставата по српски јазик и литература.

- Потфолиото на ученикот, со прочистени и селектирани податоци продолжува во наредното, повисоко одделение.

Овие и други методи на оценување наставникот може да ги проверува и да ги вреднува со однапред подготвени евалвациони листи за секој ученик поодделно, кои се пополнуваат со негова конкретна и специфична активност. Добиените резултати од следењето на постигањата на учениците овозможуваат креирање на планирани усни и пишани повратни информации, кои во форма на креирани описи се наменети за учениците, за родителите и за самите наставници.

МИКРОСУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ – На крајот од секое тримесечје, врз основа на сознанијата од формативното оценување, се реализира микросумативно оценување од чишто резултати се оформуваат тримесешните оценки и вреднувања на постигањата на учениците.

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ – Врз основа на целокупните податоци добиени од следењето, проверката на постигањата на учениците во текот на реализацијата на наставната програма, наставникот ја констатира (опишува) развојната состојба на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје. Од формираните сумативни описни оценки, формулирани за секој ученик, посебно раководејќи се од поставените нивоа на постигања, во текот на определени временски периоди, наставникот внесува и соодветни нумерички оценки.

5. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ

Програмата во однос на просторните услови се темели на Нормативот за простор, опрема и наставни средства за деветгодишното основно училиште донесен од страна на министерот за образование и наука со Решение бр. 07-1830/1 од 28.02.2008 година.

6. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

За реализација на наставната програма по Српски јазик, а во согласност со Законот за основно образование, предвидено е оваа настава да ја реализираат наставниците кои завршиле:

- Филолошки факултет – Група за српски јазик и книжевност;
- Филолошки факултет – Група за македонски јазик, српски јазик и книжевност;
- Филолошки факултет – Група за македонски јазик и книжевност, со српски јазик како втор главен предмет.

7. КОМИСИЈА ЗА ПОДГОТОВКА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Нада Николовска, советник во Бирото за развој на образованието - Скопје;

д-р Вера Стојчевска-Антиќ, професор на Филолошкиот факултет “Блаже Конески” – Скопје;

м-р Ненад Вујадиновиќ, асистент на Филолошкиот факултет “Блаже Конески” – Скопје;

Соња Јовановска, професор во основното училиште “Лазо Трповски” – Скопје;

Снежана Велкова, професор во основното училиште “Ј. Х. Песталоци” – Скопје;

